

Uloga učitelja u školi 21. stoljeća

Ribić, Ena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:541074>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ENA RIBIĆ

ULOGA UČITELJA U ŠKOLI 21.STOLJEĆA

Završni rad

Pula, srpanj, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ENA RIBIĆ

ULOGA UČITELJA U ŠKOLI 21.STOLJEĆA

Završni rad

JMBAG: 0114025927, izvanredni student

Studijski smjer: predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Sociologija

Znanstvena grana: Posebne sociologije

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

Pula, srpanj, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana ENA RIBIĆ, kandidat za stručnog prvostupnika predškolskog odgoja (bacc. praesc. educ.) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Ena Ribić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Uloga učitelja u školi 21. stoljeća“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. ŠKOLA.....	2
2.1. Škola kao odgojno-obrazovna ustanova	2
2.2. Škola u prošlosti (tijekom 19. stoljeća u Hrvatskoj)	4
2.3. Škola 21. stoljeća (u Hrvatskoj)	6
2.3.1. Škola za život - nastava na daljinu	8
2.3.2. Je li suvremena škola u stanju odgajati djecu i mlade?	9
2.4. Uloga vrtića u pripremi djeteta za suvremenu školu	10
3. DJECA U 21. STOLJEĆU.....	12
3.1. Kratko istraživanje	13
4. UČITELJ	19
4.1. Preduvjeti za uspješan odgoj.....	21
4.1.1. Rad na sebi	22
4.2. Tipovi učitelja.....	23
4.3. Stilovi rada s djecom	24
4.4. Devet različitih tipova ličnosti.....	25
4.5. Uloga učitelja u praćenju i vrjednovanju učenika	26
4.6. Komunikacijski pristup	26
4.7. Humanistički pristup	27
4.8. Uloga učitelja u rješavanju sukoba	28
4.9. Preporuke za rad učitelja.....	29
5. ZAKLJUČAK	30
LITERATURA	31
SAŽETAK	34
SUMMARY	35

1. UVOD

Učitelj je osoba s kojom se svako dijete sretne u svom životu, a budući da djeca često reproduciraju promatrana ponašanja svoje okoline, možemo reći da im njegov primjer služi kao model ponašanja te da je njegova uloga itekako odgovorna i važna za djetetov razvoj i odgoj. Od samog rođenja, djeca spontano uče oponašanjem, a ono je ujedno ključ emocionalnog, socijalnog i kognitivnog razvoja djeteta.

O učitelju uvelike ovisi kvaliteta odgoja i obrazovanja, on je tu da svoje učenike vodi kroz život i usmjerava ih na "pravi put". Da bi svojim učenicima mogao adekvatno prenijeti svoja znanja i vještine, njegov je zadatak da prvenstveno usavršava razvoj vlastitih kompetencija, preispituje sebe i svoj rad, educira se, prihvaća različitosti i ima sposobnost prilagodbe na neke nove, nepoznate i nepredvidljive situacije; jer djeca su baš takva - često nepredvidljiva. Danas također možemo čuti kako su učitelji u prijašnjim vremenima imali puno više prava i autoriteta nego što imaju učitelji danas te da je dolaskom nekih novijih generacija i vremena sve manje poštovanja prema njima i njihovoj profesiji. Iako najvažnija učiteljeva uloga ostaje uvijek ista, a to je - odgoj i obrazovanje djece; pristup učitelja, principi učenja i odgajanja te odnos učitelj - dijete se itekako mijenjao kroz vrijeme.

Kroz ovaj završni rad pisat ću o tome koja je učiteljeva uloga u djetetovom životu, o njegovom odnosu prema učenicima, o tome kakva je škola danas u odnosu na školu nekad i o djeci 21.stoljeća. Napominjem da se u ovom radu pojam "učitelj" odnosi i na odgojitelje u predškolskim ustanovama.

2. ŠKOLA

2.1. Škola kao odgojno-obrazovna ustanova

"Ne učimo za školu nego za život." - L. A. Seneka

"Znanje je moć." - F. Bacon

"Mašta je važnija od znanja. Znanje je ograničeno, a mašta obuhvaća cijeli svijet." - A. Einstein¹

Škola je mjesto poučavanja i življenja, odnosno ustanova, čiji je primarni cilj odgoj i obrazovanje djece uz primjenu raznih planiranih programa i poticaja. Školu možemo definirati i kao zajednicu učenja koja se provodi u obliku nastave, a koju čine: učitelji, djeca (učenici), ostali stručni suradnici i djelatnici ustanove te roditelji učenika. U stručnom članku Mlinarević (2002) možemo pročitati kako Hentig (1997) tvrdi da škola ne bi trebala biti isključivo mjesto poučavanja, već mjesto u kojem bi se zajedničkim sudjelovanjem učitelja, djece i roditelja trebalo omogućiti modificiranje, dograđivanje i mijenjanje pedagoškog procesa, a za to je vrlo važna kvaliteta njihovog odnosa.

Kako bi škola bila što poticajnije mjesto za djecu, u obzir se mora uzeti više aspekata, a to su: materijalni i prostorni uvjeti škole te ljudi i ljudski odnosi unutar nje. *"Poticajno školsko ozračje pretpostavlja cjelokupno oblikovanje prostora u kojemu dijete živi, uči i prima nove spoznaje te važne poruke o sebi i drugima."* (Miljević-Riđički, R., Maleš, D., Rijavec, M., 2001:28)

Škola bi trebala biti mjesto gdje se djeca osjećaju sigurno, prihvaćeno i zadovoljno, a za stvaranje takvog podržavajućeg i afirmirajućeg ozračja u školi potrebno je uložiti mnogo napora, strpljenja i volje. Škola je za djecu mjesto življenja, a ne isključivo poučavanja. Vrlo je važno da se dijete osjeća prihvaćeno u zajednici jer tada je ono spremnije bolje učiti i surađivati, a to nam potvrđuje i Mlinarević (2002) koja kaže da je najvažniji korak u stvaranju kvalitete najprije postići dobro pedagoško ozračje.

¹ Izvor: <http://citati-izreke.net/Poziv%20i%20skola.html> [Pristupljeno: 12. srpnja 2020.]

"Škola treba ...

- *cjelokupnim radom, ustrojstvom, odnosima i disciplinom odražavati načela mira, suradnje, tolerancije i zaštite prava čovjeka;*
 - *ustrojstvom omogućavati i poticati sudjelovanje učenika, njihovih roditelja i članova šire zajednice u donošenju odluka i podjeli odgovornosti;*
 - *u radu primjenjivati načelo jednakopravnosti s obzirom na spol, rasu, vjersko opredjeljenje i nacionalnu pripadnost;*
 - *poticati primjenu metoda rada koje razvijaju cjelokupnu ličnost djeteta."*
- (Miljević-Riđički, Maleš i Rijavec, 2001:27)

Prema Lučić (2007) svako dijete je jedinstveno te uspješnost odgoja i pravilan razvoj djeteta ovise upravo o mogućnostima svakog od njih. Također, kaže da ukupan sustav odgojno-obrazovnog procesa ima veliki utjecaj na djetetov razvoj, odnosno sadržaj, metode poučavanja, kvaliteta međuljudskih odnosa te zajednička odgovornost i suradnja između svih čimbenika su vrlo bitni za ostvarivanje rezultata odgojno-obrazovnog djelovanja.

Osim stjecanja novih znanja i samog obrazovanja djece možemo zaključiti da škola ima i važnu ulogu odgojnog djelovanja čiji je cilj pripremiti djecu za daljnje izazove u životu, naučiti ih samoregulaciji njihovih emocija, adekvatnim rješavanjem sukoba i to sve kako bi jednog dana postali neovisni ljudi s vlastitim ciljevima, samopouzdanjem, stavovima i razmišljanjima.

Aktivna ili efikasna škola podrazumijeva, kako i sam naziv kaže, veliku aktivnost i angažiranost svih triju sudionika odgojno-obrazovnog procesa (učitelji-učenici-roditelji), tj. veću efikasnost u školovanju. Proces učenja u aktivnoj i efikasnoj školi odvija se kroz razne kognitivne izazove, međusobno razumijevanje, suradnju i podršku, a ugodno školsko ozračje bitan je preduvjet za uspješno ostvarivanje navedenog. Jedna od najvažnijih metoda učenja u takvoj školi je učenje putem vlastitog iskustva. Za učinkovito učenje vrlo je važno najprije znati motivirati učenika, povezivati školske sadržaje s realnim životom, kombinirati razne vještine, navike i tehnike te znati rasporediti i organizirati vrijeme učenja. Efikasno učenje olakšava uspjeh kako u školi, tako i u životu. (Miljević-Riđički i sur., 2003)

2.2. Škola u prošlosti (tijekom 19. stoljeća u Hrvatskoj)

Oduvijek je postojala svijest o važnosti poučavanja. Župan (2017) u svom članku piše o funkcioniranju škola tijekom dugog 19. stoljeća, kada se školstvo u čitavoj Europi formira kao odgojno-obrazovni sustav. Do sredine 19. stoljeća, u mjestima u kojima su postojale škole u Hrvatskoj, nastavu su uglavnom vodili **priučeni i neškolorani učitelji**. Jedna od zadaća obrazovnog sustava bila je **stvoriti pokorne i poslušne građane** koji će bespogovorno poštivati sve vladajuće autoritete. Stoga se djeci u školama stvarala slika nepogrešivog vladara koji brine o svima i o svemu, obilježavali su se svi bitni datumi i godišnjice njegove vlasti, a i njegova je slika morala krasiti svaku školsku učionicu.

Župan (2017) tvrdi kako su **školske zgrade** najčešće bile unajmljene ili kupljene stare kuće u selima, te da je tek tijekom neoapsolutizma došlo do izgradnje kvalitetnijih školskih zgrada koje moraju zadovoljavati niz novih, zdravstvenih uvjeta, a koje stare školske zgrade nisu zakonski ispunjavale. Sredinom 19. stoljeća osnivaju se i školski vrtovi u sklopu školskih zgrada kako bi se učenicima omogućilo obučavanje u njegovanju i oplemenjivanju voćaka, a učenicama obučavanje iz povrtlarstva.

U to vrijeme, bitno su se **razlikovali školski uvjeti** za gradsku te seosku djecu koja su najčešće bosa i po nekoliko kilometara morala pješaćiti do škole. Gradske škole su bile puno bolje i modernije opremljene nastavnim sredstvima te su se strogo kontrolirali dolasci i izostanci učenika.

Školska godina je trajala slično kao i danas, od početka rujna do kraja lipnja, ali slobodni dani nisu bili subotom i nedjeljom već četvrtkom i nedjeljom, a u školu se nije išlo niti za vrijeme trajanja većih blagdana. Nakon završene osnovne škole, učenici su svoje obrazovanje mogli nastaviti na višim pučkim školama, u gimnazijama i na fakultetima, ali rijetko tko si je to mogao priuštiti zbog stalne borbe s teškim materijalnim stanjem.

S obzirom na **širenje raznih zaraznih bolesti**, 1875. godine Vlada je odlučila da se jednom godišnje izvrši zdravstveni i higijenski nadzor u svim školama, a nekoliko godina kasnije izdaje se i naredba o cijepljenju protiv vodenih kozica u svim pučkim školama kako bi se pokušale ublažiti posljedice loših zdravstvenih uvjeta u školama.

Iako su školske vlasti tijekom godina poduzimale svakakve mjere spriječavanja širenja raznih zaraznih bolesti, one i dalje predstavljaju veliki problem početkom devedesetih godina 19. stoljeća.

Da bi se učenike naviklo na pokornost i poslušnost rabila su se razna odgojna sredstva, a školski sustav je organiziran kao *kazneni-mikro sustav*.² Učiteljima je **dozvoljeno tjelesno kažnjavanje** djece, a u školama vlada stroga disciplina kojom se nastoji kontrolirati ponašanje učenika. Sve kazne za učenike upisivale su se u Sramotne knjige, dok su Počasne knjige postojale kao potpuna suprotnost te se u njih krajem godine upisivalo uzornu i poslušnu djecu.

Bitno je spomenuti i da se tijekom 19. stoljeća djevojkama nudila mogućnost pohađanja **privatnih djevojačkih škola** čiji je primarni cilj bio priprema djevojka za što bolju udaju.

Slika 2. Viša djevojačka škola u Karlovcu, 1903. godina³

² *kazneni mikro-sustav* - odnosi se na vrijeme (zakašnjava, izostanci, zastoji u radu), na djelatnost (nepažnja, nemar, nedovoljno zalaganje), na ponašanje (neprikladnost, neposlušnost), na način govora (brbljanje, neuljudnost), na tijelo (neispravno držanje, neprikladne kretnje, nečistoća), na spolnost (bezočnost, nedoličnost). Ono što spada pod kazneni disciplinski sustav jest nepoštivanje pravila, sve ono što pravilu ne odgovara, sve što se od njega udaljuje, sva odstupanja. Dostupno na: file:///C:/Users/Ena/Downloads/FI_143_07_Sunajko.pdf [Pristupljeno: 17.srpnja 2020.]

³ Izvor: <https://histedu.isp.hr/disciplina-i-tjelovjezba-u-skolama-u-drugoj-polovici-19-stoljeca/> [Preuzeto: 24. srpnja 2020.]

2.3. Škola 21. stoljeća (u Hrvatskoj)

Školski sustav s godinama je napredovao, stoga se mnoge stvari mijenjaju u odnosu na prethodno opisanu situaciju u školama 19. stoljeća. Osnovne su škole danas obvezne za svu djecu, a počinju upisom u prvi razred (u pravilu sa šest do sedam navršenih godina). Nakon završene osnovne škole (sa otprilike navršenih petnaest godina) učenici najčešće upisuju srednju školu (koja još uvijek u Hrvatskoj nije obvezna). Za razliku od djece urednog razvoja, djeca s višestrukim teškoćama imaju pravo pohađati osnovnu školu i do dvadeset i prve godine života.

U "Zakonu o odgoju i obrazovanju RH" možemo pročitati da se odgoj i obrazovanje 21.stoljeća **temelji na jednakosti** obrazovnih šansi za sve učenike, **visokoj kvaliteti obrazovanja** i usavršavanja svih **nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti**, **vrednovanju** svih sastavnica odgojno-obrazovnog rada, **samovrednovanju** svih nositelja odgojno-obrazovnih djelatnosti, **autonomiji planiranja** i organizacije te slobodi pedagoškog i metodičkog rada prema smjernicama HNOS⁴-a, a u skladu s nacionalnim kurikulumom⁵, nastavnim planovima i programima i državnim pedagoškim standardima.

Današnje škole (odgojno-obrazovne ustanove) **nude raznovrsne programe**, kao što su: redoviti programi odgoja i obrazovanja, posebni programi za djecu s teškoćama, posebni programi za darovitu djecu, programi na jeziku i pismu nacionalnih manjina, umjetnički programi, sportski programi, međunarodni programi, alternativni programi, produženi boravak ili cjelodnevna nastava i sl. Školska ustanova organizira i svakakve izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, kako bi se poticali razni interesi i zadovoljavale potrebe učenika.

Školska godina dijeli se na dva polugodišta; počinje od 1. rujna te traje do 31. kolovoza. Učenici imaju pravo na korištenje ljetnog, zimskog i proljetnog odmora.

⁴ HNOS - Hrvatski nacionalni obrazovni standard kojim je prepisan cjelovit pristup odgojnom i obrazovnom procesu u Republici Hrvatskoj, a njegov cilj je podizanje kakvoće odgoja i obrazovanja hrvatskog školstva

⁵ Nacionalnim kurikulumom "...*određuje se svrha, vrijednosti, ciljevi i načela određenih dijelova sustava odgoja i obrazovanja te odgojno-obrazovna područja, kao i smjernice za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća. U njima se navode načela odgojno-obrazovnog procesa, učenja i poučavanja te vrednovanja i izvješćivanja karakteristična za pojedinu razinu, odnosno vrstu odgoja i obrazovanja.*" Dostupno na: <https://www.zakon.hr/download.htm?id=317> [Pristupljeno: 21. srpnja 2020.]

Nastava se najčešće izvodi u trajanju od pet radnih dana tjedno (od ponedjeljka do petka), a organizirana je po razredima koje čini skupina djece iste ili približno iste dobi.

Bitno je još jednom spomenuti da danas svako dijete ima pravo na obrazovanje, a zadaća obrazovnog sustava je da djeci omogući pravo na dotok informacija i sadržaja utemeljenih na znanstvenim i obrazovnim standardima.

"Ciljevi odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama su:

- 1. osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima,*
- 2. razvijati učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta,*
- 3. odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva,*
- 4. osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća,*
- 5. osposobiti učenike za cjeloživotno učenje."* (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Članak 4., NN 68/18)

Danas učenici imaju više prava nego nekada, a ona su također nabrojana u Zakonu o odgoju i obrazovanju (Članak 61.):

" Prava učenika su:

- pravo na obavještenost o svim pitanjima koja se na njega odnose,*
- pravo na savjet i pomoć u rješavanju problema, a sukladno njegovom najboljem interesu,*
- pravo na uvažavanje njegovog mišljenja,*
- pravo na pomoć drugih učenika školske ustanove,*

- pravo na pritužbu koju može predati učiteljima, odnosno nastavnicima, ravnatelju i školskom odboru,
- pravo na sudjelovanje u radu vijeća učenika te u izradi i provedbi kućnog reda,
- pravo na predlaganje poboljšanja odgojno-obrazovnog procesa i odgojno-obrazovnog rada."

Šuran i Matković (2019) tvrde kako je izgled učionice taj koji ima odlučujući utjecaj na učenje i nastavne procese te smatraju da mora biti prilagođen digitalnoj pismenosti, budući da je korištenje informatičke tehnologije neizbježno u suvremenom društvu. Također, kažu kako bi učionice trebale biti prilagođene učenju i poučavanju djece na različite načine, tj. prostori moraju biti fleksibilni i prilagodljivi s lako pokretnim namještajem za lakše ostvarivanje personaliziranog rada u kojem svaki učenik može biti individualna osoba koja radi i uči na svoj način. Smatraju da im klasično postavljene stolovi i stolice u učionicama onemogućuju takav način učenja.

2.3.1. Škola za život - nastava na daljinu

Slika 1. Škola za život⁶

⁶ Izvor: <https://skolazazivot.hr/category/ucenici/> [Preuzeto: 24. srpnja 2020.]

Napredak tehnologije omogućio je stvaranje novih projekata u školskom sustavu, a jedan od njih je i provođenje nastave na daljinu. Za realizaciju navedenog projekta pod imenom "Škola za život" u Hrvatskoj, zaslužan je zajednički rad i veliko zalaganje svih sudionika školske zajednice. Kao osnovni cilj nastave na daljinu navodi se unaprjeđenje kvalitete obrazovanja na svim razinama. **Digitalna pismenost** učitelja i učenika najvažniji je preduvjet za uspješnu provedbu projekta te se u Hrvatskoj još od 2017. godine u školski program uvode projekti kroz koje se omogućuje razvijanje digitalnih vještina. Oblikovanje virtualnih učionica putem platforme Moodle (Loomen) osmišljeno je s ciljem usavršavanja nastavnika te im omogućuje neprestani profesionalni razvoj i međusobnu suradnju. Moodle se koristi kao mreža potpore za nastavnike putem koje mogu izmjenjivati obrazovne sadržaje, ideje i informacije, a koja im ujedno omogućuje i direktnu komunikaciju s Ministarstvom znanosti i obrazovanja. Trenutna situacija s COVID-19 pandemijom u svijetu zahtijevala je brzu transformaciju i uspostavu nastave na daljinu, a za uspješnu realizaciju navedenog velikim dijelom su zaslužni educirani i osposobljeni timovi koji su još od 2017. godine kontinuirano pripremali i organizirali usavršavanja kao dio obrazovne reforme.

2.3.2. Je li suvremena škola u stanju odgajati djecu i mlade?

Šuran (2018:109) kao najteži i najvažniji zadatak odgojno-obrazovnih institucija ističe "emotivni odgoj" djece čiji je osnovni cilj **razvoj cjelovitog bića** koje će biti svjesno međusobno zavisnog odnosa između svakog pojedinca i cijelog čovječanstva. Kaže da su djeca spremna "budno" spoznavati svijet oko sebe tek onda kad do spoznaje dolaze putem osobno proživljenih iskustva uz doživljaj vlastitih emocija. Za bitnu ulogu u prepoznavanju, shvaćanju i učenju emocija navodi književnost koja djeci omogućuje poistovjećivanje s raznim likovima s kojima se susreću kroz razna književna djela.

Kao problem suvremene škole, koju opisuje kao sve više tehnološku, navodi kako se mlade ljude i djecu priprema za rad, a ne za život, a čovjeka se promatra kao sredstvo usmjereno boljoj zaradi. On smatra da bi primarni zadatak škole trebao biti da od djeteta napravi svjesnog čovjeka, a ne službenika ili činovnika. Škola bi trebala biti usmjerena prema oblikovanju pojedinca koji će biti sposoban koristiti razum i

slušati srce. Suvremene škole pune se raznim tehnologijama kako bi se stvarali ljudi koji će kasnije biti u funkciji države te se zbog toga sve više gubi međuljudska komunikacija koju se smatra nužnom za kvalitetan razvoj svjesnog čovjeka.

Za postizanje škole koja će prvenstveno odgajati "svjesnog čovjeka" sa slobodom izbora, potrebno je mijenjati tipologiju spoznaje putem koje se, umjesto do službovanja, dovodi do buđenja vlastite svijesti.

"Zdravi odgojno-obrazovni odnos zahtijeva harmoniju i uzajamnu oplodnju između racionalne sfere i osjećajnog svijeta, između inteligencije i osjetilnosti. Na taj se način osobu usmjerava prema globalnom osmišljavanju sebe i stvarnosti, kao i prema oslobađajućeg iskustva stalne potrage za istinom." - (Šuran, 2018:122)

2.4. Uloga vrtića u pripremi djeteta za suvremenu školu

Djeca od svoje najranije dobi otkrivaju svoj identitet, a veliki utjecaj u toj identifikaciji ima upravo njihova okolina kojom su okružena. Vrtići su predškolske odgojno-obrazovne institucije u kojima djeca, koja ga pohađaju, provode puno svog vremena, stoga je njegova uloga vrlo važna u razvoju djetetove osobnosti kao i u pripremi djeteta za školu.

U stručnom članku Mlinarević (2004), naglašava se važnost uvođenja promjena koje modeliraju vrtić po mjeri djeteta i želji roditelja.

Mlinarević (2004:112) tvrdi da: *"Humanističko-razvojna koncepcija predškolskog odgoja preporuča programe koji osiguravaju zadovoljavanje djetetovih primarnih potreba, utječu na sve aspekte djetetova razvoja /tjelesno, intelektualno, emocionalno, socijalno/. Poštuju djetetovu posebnost, osobni ritam razvoja te promoviraju humane vrijednosti i to: poštivanje, isticanje i oživotvorenje prava prema djetetu, Odgojno-obrazovno ozračje odražava i razvija toleranciju, altruizam i empatiju te uvažava i zadovoljava potrebe obitelji."*

Takav suvremeni vrtić mora biti stimulativno i primjereno okruženje za cjelokupni djetetov razvoj, odnosno okruženje koje djetetu omogućava izražavanje njegovih stvaralačkih mogućnosti, komunikaciju i interakciju s vršnjacima, mogućnost dopunjavanja i promjene prostora, razvoj socijalnih vještina i sl. Suvremeni vrtić mora

biti usmjeren na svako dijete pojedinačno te omogućiti svakom djetetu spoznavanje okoline i stjecanje iskustva putem vlastitog doživljaja. Možda i najvažniju ulogu u tome, osim roditelja djece, imaju upravo odgojitelji koje Mlinarević opisuje kao promatrače koji moraju biti sposobni osluškivati djetetove interese, potrebe i mogućnosti. Također, za što kvalitetniji razvoj djeteta vrlo je važna i kvalitetna suradnja između roditelja i odgojitelja.

Mlinarević smatra da je odgojiteljeva uloga da uvažavanjem svakog djeteta stvori poticajno okruženje kojim utječe na razvoj samopouzdanja kod djece i pozitivne slike o samom sebi. Odgojitelj bi to trebao činiti na način da se svakom djetetu obraća s poštovanjem, naziva ga imenom, gleda u oči, zna se spustiti na "djetetovu razinu", sluša i poštuje njegove prijedloge, ideje te zna pohvaliti djetetov rad i trud. Vrlo je bitno da odgojitelj zna uvažavati i prihvaćati različitosti među djecom te i njih uči prihvaćanju istoga. Njegova je uloga i razvijati i poticati samostalnost djece u rješavanju životno-praktičnih vještina te im omogućiti situacije u kojima moraju donositi odluke i prihvaćati odgovornost. On mora znati i kako oblikovati vrtićki prostor po mjeri djece, odnosno stvoriti uvjete i organizirati prostor u kojem djeca kroz raznovrsne aktivnosti po centrima mogu učiti i pritom razvijati svoje sposobnosti (motoričke, osjetilne, spoznajne, socijalne, emocionalne, govorne itd.). Takav prostor mora biti okruženje koje djeci omogućuje istraživanje i doživljavanje različitog iskustva.

Dakle, dječji vrtić bi trebao biti mjesto življenja, igre i učenja gdje se potiče kvalitetan razvoj djeteta. Tek postizanjem pozitivnog i poticajnog okruženja djeca su sposobna razvijati sve svoje potencijale i rasti sretno i zadovoljno. Kad uspijemo postići takvo kvalitetno okruženje u kojem se zadovoljavaju dječje potrebe za novim iskustvima, tada postoji i velika vjerojatnost da će dijete razviti svoje sposobnosti do svog maksimuma, a samim time biti fizički i psihički spremnije za daljnje izazove koji ga čekaju u školi.

3. DJECA U 21. STOLJEĆU

"Živimo u svijetu u kojem su mediji posvuda prisutni."

(Košir, Zgrabljic i Ranfl 1999:11)

Za današnju generaciju djece često možemo čuti kako su impulzivnija, nervoznija i agresivnija u usporedbi s djecom nekada. Sve su češći razni poremećaji u ponašanju uzrokovani nepovoljnim načinom života i neadekvatnim djelovanjem njihove okoline, odnosno pretjeranim korištenjem novih tehnologija.

"Kada u pred-tehnološkom razdoblju svijet nije bio svima raspoloživ u svojem prikazanom totalitetu, svaka je duša gradila sebe kao odjek onog djelića svijeta od kojeg je imala iskustvo." (Šuran, 2018:92). U knjizi "Nikakva nas reforma neće spasiti" možemo pročitati da su mediji postali glavno sredstvo putem kojeg se prikazuje općeprihvaćena predodžba o svijetu, a zbog kojih se ljudi imaju potrebu prilagoditi nametnutim standardima kako bi se osjećali prihvaćeno. Govori se i o tome kako su ljudi nekad gradili svoj identitet kroz osobno iskustvo u vlastitoj okolini, a današnjeg "novog čovjeka" Šuran naziva **umjetnim pojedincem** koji odbacuje samog sebe radi usklađivanja većini.

U stručnom članku (Šmit i Kovačić, 2018) govori se o tome kako su današnja djeca od samog rođenja integrirana u **visoko tehnološko okruženje**, a kao dominantno sredstvo komunikacije i društvene interakcije koriste se društvenim mrežama, odnosno pametnim telefonima. Budući da je **stalna digitalna povezanost** njihov prirodni okoliš, te da odrastaju u informatičkom okruženju, današnju djecu zovemo još i *"digitalnom generacijom"*. Internet je okruženje koje može uvelike utjecati i na osobnost djece i mladih koji većinu svog slobodnog vremena provode koristeći ga i usvajaju vrijednosti koje im nameću mediji. Da tehnologija ne utječe samo na način života već i na oblikovanje našeg mozga, potvrđuje i istraživanje kliničkog psihijatra Garyja Smalla. U članku se spominje i velika važnost čitanja knjiga kod djece i mladih koja je koristan medij za razvoj koncentracije, maštovitosti i kritičnosti, a koju djeca sve više zanemaruju budući da su orijentirani na digitalne medije.

Da **pretjerano korištenje kompjutera** nema pozitivan utjecaj na djecu, odnosno da ostavlja posljedice kao što su poremećaj raspoloženja, slabiji san, loša koncentracija te pad imunološkog sustava, možemo pročitati i u članku dr. med. Čale Mratovića. Nabrojane posljedice javljaju se zbog preopterećenosti mozga pretjeranim korištenjem Interneta. Također, dugotrajno sjedenje za kompjutorom može dovesti i do pretilosti, kao i do pogoršanja vida. Današnja djeca, u usporedbi s djecom nekada, u stanju su obraditi puno veću količinu informacija, ali njihova lošija pažnja i lošije pamćenje otežava im rješavanje kompleksnih zadataka što utječe i na lošiji uspjeh u školi.

Spomenuto je i kako izloženost video-igricama nasilnog karaktera ostavlja **negativan utjecaj** na djecu povećavajući njihovo **agresivno ponašanje** i čineći štetu njihovom mentalnom zdravlju. Mala djeca teško razlikuju stvaran život od virtualnog tzv. *cyber life*, te igrajući igrice djeca imaju osjećaj kao su "dio" njih, a poruka koju dobivaju je da je nasilje adekvatan način rješavanja sukoba.

Slika 2. Djeca današnjih (modernih) generacija⁷

3.1. Kratko istraživanje

U prethodnom poglavlju mogli smo pročitati da se današnja djeca sve više koriste Internetom te kako pretjerano služenje istim ostavlja uglavnom negativan utjecaj na njihovo ponašanje. Zainteresiralo me u kojem postotku se koriste Internetom i koliko

⁷ Izvor: <https://www.zzjzdnz.hr/hr/zdravlje/mentalno-zdravlje/236> [Preuzeto: 22.srpnja 2020.]

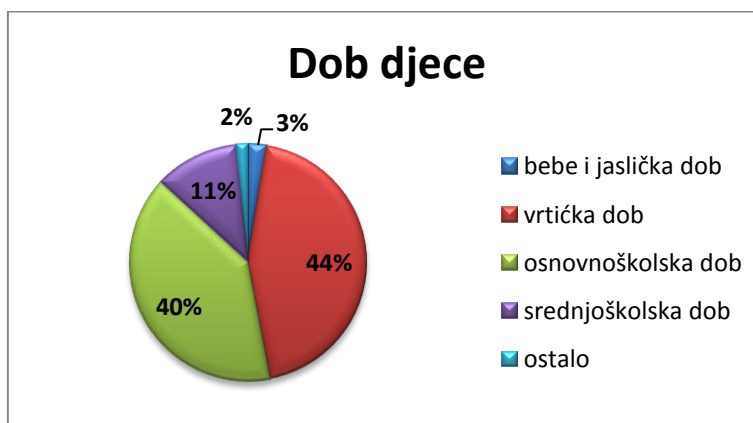
često, da li ga koriste uz prisutnost roditelja i da li roditelji čija se djeca služe Internetom primijete promjene u njihovom ponašanju i ako da, koje su to promjene. **Cilj i svrha** ovog ispitivanja mi je bila dobiti odgovore na navedena pitanja. Za potrebe ovog istraživanja, napravila sam kratki **online upitnik** koji sam podijelila na društvenim mrežama. Anonimnog je karaktera te ga je imao mogućnost ispuniti bilo tko, bez obzira što sam naglasila da je namijenjen roditeljima, stoga napominjem da dobivene rezultate ne možemo uzeti kao u potpunosti validne.

Anketu je ispunilo **307** ljudi za ukupno **313** svoje djece, a dobiveni rezultati provedenog su sljedeći:

Tablica 1. Dob djece za koju su ispitani roditelji

	BROJ DJECE
bebe i jaslička dob	8
vrtićka dob	139
osnovnoškolska dob	125
srednjoškolska dob	36
ostalo (studenti, starija djeca)	5

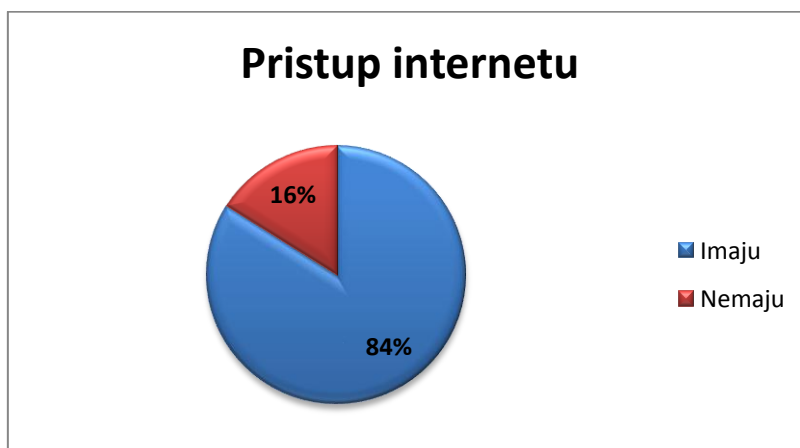
Graf 1. Dob djece za koju su ispitani roditelji

Tablica 2. Prikaz broja djece koja imaju pristup Internetu

Djeca	BROJ DJECE
IMAJU pristup Internetu	257
NEMAJU pristup Internetu	56

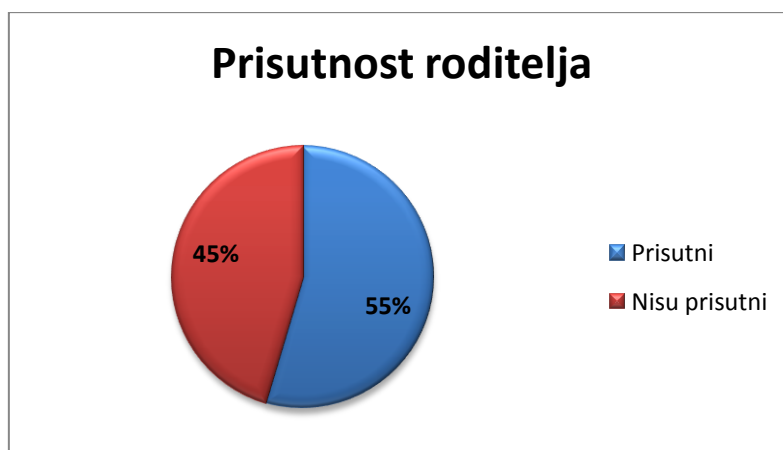
Graf 2. Prikaz broja djece koja imaju pristup Internetu

Tablica 3. Prisutnost roditelja za vrijeme korištenja Internetom

Korištenje Interneta	BROJ DJECE
UZ prisutnost roditelja	155
BEZ prisutnosti roditelja	120
*ne koristi se Internetom	38

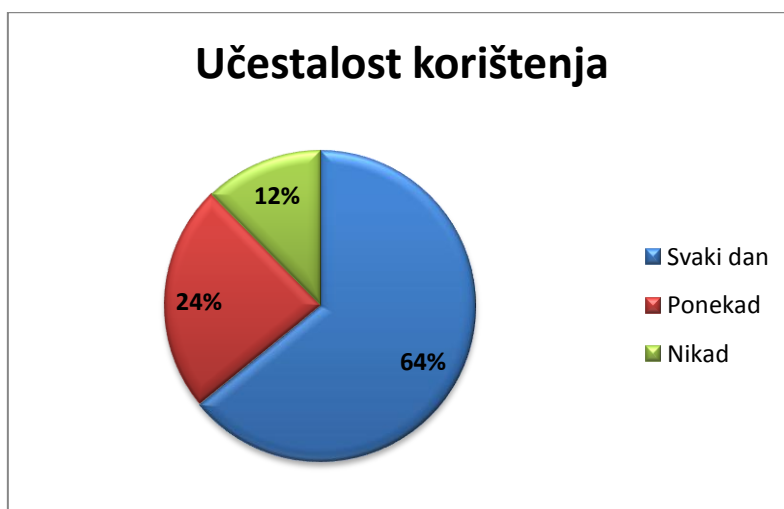
Graf 3. Prisutnost roditelja za vrijeme korištenja Internetom

Tablica 4. Učestalost korištenja Interneta

UČESTALOST KORIŠTENJA	BROJ DJECE
svakodnevno	198
ponekad	73
* ne koristi se Internetom	42

Graf 4. Učestalost korištenja Interneta

Tablica 5. Prikaz broja roditelja koji su primijetili da Internet utječe na promjene u djetetovom ponašanju

Korištenje Interneta...	BROJ RODITELJA
...primijetili su da utječe na djetetovo ponašanje	119
...nisu primijetili da utječe na djetetovo ponašanje	156
* dijete se ne služi Internetom	40

Graf 5. Prikaz broja roditelja koji su primijetili da Internet utječe na promjene u djetetovom ponašanju

Tablica 6. Uočena ponašanja nakon korištenja Interneta (slobodni odgovori roditelja)

UTJECAJ INTERNETA NA DJETETOVO PONAŠANJE	BROJ DJECE
negativan utjecaj (agresija, frustriranost, razdražljivost, nervoza, manjak koncentracije, odsutnost, nezainteresiranost, nestrpljivost, ovisnost, drskost, oponašanje viđenog)	79
pozitivan utjecaj (dijete je naučilo nešto novo i korisno, zabava)	13
i pozitivan i negativan utjecaj	11

Graf 6. Uočene promjene u ponašanju djeteta

Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti kako je korištenje Interneta većini današnje djece dostupna i svakodnevna aktivnost. Onoj djeci koja se koriste Internetom bez nadzora roditelja uglavnom je dostupan svakakav sadržaj koji nije uvijek primjeren njihovoj dobi. Kao što je već navedeno, Internet je postao "prirodno okruženje" današnjoj djeci, a budući da djeca najbrže uče putem imitacije, vrlo je bitno da je njihova okolina poticajna i da im služi kao dobar, a ne loš primjer obrasca ponašanja. Većina onih roditelja koji su primijetili promjene u ponašanju svoje djece, uglavnom su primijetili negativne promjene koje su najčešće izazvane upravo oponašanjem onoga što djeca gledaju.

4. UČITELJ

Učitelj, iako nije jedini čimbenik koji utječe na razvoj i odgoj djeteta u odgojno-obrazovnoj ustanovi, njegova uloga je velika u pripremi djeteta za život. On je osoba koja je obrazovana i profesionalno osposobljena za rad s djecom, na njemu je da promišlja i oblikuje metodičke principe i postupke poučavanja uz prethodno stečeno znanje iz opće, razvojne i pedagoške psihologije. Biti učitelj oduvijek se smatralo cijenjenom profesijom, a kako se s vremenom mijenjalo društvo, tako se mijenjao i učiteljev položaj u društvu.

"Tko odgaja mora biti zahtjevan prema osobi, s kojom je u odgojno-obrazovno odnosu, jer se radi o konkretnoj i pulsirajućoj stvarnosti, sa zahtjevom da u slobodi svoje osobnosti razvija sve svoje potencijale." - (Šuran, 2018:122)

Miljević-Ridički, Maleš i Rijavec (2001:27) tvrde da:

"Učitelj treba ...

- *biti svjestan svoje uloge modela ponašanja;*
- *u radu koristiti vještine nenasilnog rješavanja sukoba;*
- *poticati kreativno rješavanje problema;*
- *primjenjivati suradničke metode rada te poticati inicijativu i osobna postignuća svakog učenika;*
- *poticati sudjelovanje djece i odraslih u planiranju programa i donošenju odluka;*
- *biti osjetljiv za potrebe zajednice;*
- *kod mladih razvijati kritičko mišljenje, sposobnost prihvatanja mišljenja drugih te objektivno iznošenje argumenta za i protiv kad je riječ o kontroverznim problemima;*
- *poštovati kulturalne različitosti i omogućiti učenicima da upoznaju druge kulture kako bi ih bolje razumjeli."*

Da se učiteljev poziv ne eksploatira u samo jednoj ulozi već od više međusobno povezanih sustava uloga tvrde i Mrkonjić i Vlahović (2008). One učitelja opisuju kao

osobu koja mora biti predavač, prikazivač, ispitivač i ocjenjivač, te ga nazivaju *spitirus movens*⁸ misaonih procesa i aktivnosti učenika.

Mlinarević (2002) još navodi i kako bi učitelj u školskoj praksi trebao biti kreativan, refleksivan, emancipacijski profesionalac i akcijski istraživač koji mijenja i unaprjeđuje svoj rad te ističe važnost uloge učitelja kao nositelja promjena u 21. stoljeću. Smatra da je vrlo bitno i učiteljima omogućiti učenje i educiranje kroz razne timske radove i seminare putem kojih bi oni mogli neprestano napredovati u svom radu i pomoću kojih bi zadržali motivaciju za rad. Povezanost i suradnju između institucija koje obrazuju učitelje, sveučilišta, zavoda i škola smatra odgovornim za jačanje učiteljeve samorefleksije i želje za istraživačkim radom. Učitelja naziva voditeljem koji treba poticati djecu u ostvarivanju odgojno-obrazovnih zadaća, uzevši pri tome u obzir mogućnosti, sposobnosti, interese i dob djece. Kvalitetan odnos između učitelja i učenika gradi se povjerenjem, vjerom u učenike i u njihove mogućnosti, dvosmjernom komunikacijom, pozitivnim pedagoškim okruženjem i suradnjom. Učitelji bi trebali biti svjesni svoje uloge i odgovornosti za uspjeh učenika. Da bi učiteljev rad bio što djelotvorniji i motivirajući, bitna je prethodna kvalitetna priprema za nastavu, kao i poticanje zadovoljstva učenika ocjenjivanjem i samoocjenjivanjem napretka. Mlinarević ističe sljedeće osobine koje bi učitelji trebali imati kao ključ uspješnog poučavanja: pomaganje učenicima, poticanje interesa i želje za radom, poštivanje učenikove ličnosti, dosljednost, pravednost i nepristranost, povjerljivost, izbjegavanje sarkazma i pogrdnih riječi, empatičnost, razumijevanje itd. Osim navedenih poželjnih ljudskih osobina, kvalitetnim učiteljima smatraju se oni koji posjeduju i sljedeće pedagoške osobine: izlaganje nastave na jasan, razumljiv i zanimljiv način, omogućavanje grupnog i individualiziranog rada, upoznavanje učenika s različitim metodama učenja, poticanje na samostalnost, skretanje pozornosti i naglašavanje važnijeg dijela gradiva te organiziranje rada na način da se djeci omogući učenje s razumijevanjem, povezivanjem i primjenom novog s već stečenim znanjem.

Peko i Mlinarević (2008:19) u svom članku kažu da: *"Aktivnosti i strategije, poput suradničkoga učenja, problemskog rješavanja zadatka, učeničkih projekata, rasprava i diskusija potrebni su u većem udjelu u nastavi želimo li osposobiti učenike*

⁸ lat. *spitirus movens* = inicijator, duhovni pokretač, začetnik neke akcije

za aktivan odnos prema složenim osobnim, društvenim, gospodarskim, ekološkim i ostalim problemima s kojima će se suočavati tijekom života."

Učenici od svojih učitelja očekuju humor, pravednost, razumijevanje, zanimljivu koncepciju nastave te pravednost, a učiteljeva očekivanja od učenika su: spremnost na napore, aktivna suradnja, uljudno ponašanje, svijest o dužnostima i odricanje od nasilja. (Mattes, 2007:202)

4.1. Preduvjeti za uspješan odgoj

Postoji devet preduvjeta kako bi učitelji (odgojitelji) uspješno odgojno djelovali na dijete, a to su: (Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski: 1999)

- 1. Rad na samom sebi** - od velike je važnosti da učitelji imaju što objektivniji uvid u sebe i vlastito ponašanje prema djetetu, sposobni su prepoznati i otkrivati samog sebe i korigirati svoja ponašanja
- 2. Dekondicioniranje ljubavi učitelja** - učitelj treba znati razlikovati svoje od djetetovih potreba te se usmjeriti na zadovoljavanje djetetovih
- 3. Prevrjednovanje učiteljske uspješnosti** - učitelji trebaju biti svjesni da nisu jedino oni zaslužni i odgovorni za odgojni uspjeh ili neuspjeh
- 4. Prilagodba odgojnog postupka** - bitna je individualizacija odgoja budući da nijedno dijete nije isto, svaki pojedinac je jedinstven i zahtjeva drugačije postupanje; ne postoji gotovi recept odgoja
- 5. Mudro postupanje učitelja prema djetetu** - odgoj bi trebao biti zajedničko funkcioniranje emocionalne i racionalne inteligencije
- 6. Kvalitetna komunikacija učitelja s djetetom** - podrazumijeva savjetovanje, poučavanje, pomaganje, maštovito i kreativno pričanje s djetetom, poticanje djeteta, dogovaranje s djetetom, strpljivo objašnjavanje i sl.
- 7. Doziranje frustracija i gratifikacija u odgoju** - dijete treba dozirano izlagati i ugodi i neugodi kako bi se ono naučilo nositi i s dobrim i s lošim emocijama

8. Obnavljanje energetskog potencijala učitelja - i učitelji su osobe koje ponekad umori i iscrpi rad s djecom, zato je bitno da rade na samom sebi i da pronađu vremena za obnavljanje vlastite energije

9. Održavanje kvalitetnog zajedništva - cilj odgoja je osamostaljenje djeteta, a ne vezivanje i ovisnost o odraslima

4.1.1. Rad na sebi

"Naše mane su naši najbolji učitelji." - Nietzsche

"Potreba za radom na sebi prestaje tek sa smrću!" - Lee

(Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski, 1999:10,13)

U knjizi "Tajna uspješnog roditelja i odgojitelja" možemo pročitati kako ljudi zapravo vrlo slabo poznaju sami sebe i da često nisu niti svjesni onoga što se u njima događa. Tijekom cijelog svog života oni otkrivaju svoja nova ponašanja i osvještavaju dijelove vlastite ličnosti koje zapravo nisu niti svjesni. Upravo to i jest **rad na sebi**, a on kao takav obuhvaća: **prepoznavanje sebe** uz pomoć drugih, **poboljšavanje** onoga što činimo, **stjecanje novih vještina** i znanja, **samoregulacija** nad vlastitim emocijama te **otkrivanje** samog sebe pred drugima.

Rad na sebi vrlo je bitan u radu s djecom. Kako bi mogli djecu učiti novim znanjima i vještinama, razvijati njihove pozitivne stavove i navike, učitelj najprije mora biti spreman uočiti vlastita ponašanja i prema potrebi ih korigirati, težiti ka boljem i kvalitetnijem. Tri su preduvjeta za uspješan rad na samom sebi; najprije je bitno doznati kakvi bismo trebali biti, zatim prepoznati kakvi trenutno jesmo, a na kraju imati želju i volju za korigiranjem svojih ponašanja. Ukoliko osoba nije spremna prepoznati svoje trenutno ponašanje, ona neće biti spremna niti za korak dalje koji podrazumijeva intenzivan rad na poboljšanju postojećeg ponašanja.

Za kvalitetan rad na sebi, učitelj također mora imati tri komunikacijske vještine, a to su: **samopotvrđivanje**, **samootkrivanje** te **vještinu aktivnog slušanja**. Samopotvrđivanje je definirano kao sposobnost iznošenja vlastitih stavova, uz

uvažavanje i poštivanje tuđih. Samootkrivanje je komunikacijska vještina putem koje pojedinac svojevolumno otkriva informacije o samome sebi, a da bi mogli doznati nešto o drugima vrlo je važno znati aktivno slušati. Aktivno slušanje podrazumijeva slušanje s ciljem da se dobije uputa i razumijevanje onog što nam govornik govori, tj. da se razumiju njegovi osjećaji i razmišljanja, riješe mogući problemi i sl. Aktivno slušanje omogućuje i veću uspješnost komunikacije.

Tri razloga zašto učitelj mora raditi na sebi:

- kako bi zaštitio dijete od mogućeg neželjenog utjecaja u tijeku odgoja
- kako bi osigurao kvalitetu odgojnih postupaka
- kako bi zaštitio roditelje, kao i samog sebe

Rad na sebi nije vrjednovanje našeg rada i procjenjivanje ličnosti, već prihvaćanje samog sebe (svojih vrlina i mana) s ciljem boljeg korištenja vlastitog ponašanja. Stupanj "održavanja" učitelja (rada na samom sebi) bitno utječe na kvalitetu rada s djecom.

Kao što navodi Vargović (2007:120); učitelj mora znati najprije sebe učiti kako bi znao učiti učenika. Tek onda kad je učitelj spreman mijenjati sebe, tada je spreman mijenjati i druge.

4.2. Tipovi učitelja

Brajša, Brajša-Žganec i Slunjski (1999) učitelje dijele na više tipova: ekstrovertirane i introvertirane učitelje, opažajuće i intuitivne učitelje, racionalne i emocionalne učitelji te prosuđujuće i promatrajuće učitelje.

Ekstrovertirani učitelji otvoreni su i usmjereni prema djetetu, razgovaraju s djecom o problemima, vrlo su širokih pogleda i interesa, aktivni te stalno imaju potrebu nešto mijenjati, za razliku od **introvertiranih** učitelja koje možemo opisati kao potpunu suprotnost: zatvorene u sebe, distancirane, malo razgovaraju, ne prilagođavaju se te su usmjereni na svoj unutarnji svijet i vlastite ideje.

Kod **opažajućih** učitelja fokus se stavlja na njegovo primanje informacija putem osjetila, dok **intuitivni** učitelji uočavaju i informiraju se intuitivnim naslućivanjem, tj.

vjeruju svojem osjećaju. Opažajuće možemo opisati kao realne, konkretne, točne, jasne te kao učitelje koji vole činjenice, pažljivo slušaju i pomno gledaju. Dok su intuitivni učitelji oni za koje možemo reći da "žive u oblacima", mnogo maštaju, kreativni su i skloni stalnim promjenama.

Racionalni učitelj odluke donosi na osnovi logike i razmišljanja, a **emocionalni** subjektivno na osnovi svojih osjećaja. Objektivnost, logika, analitičko prosuđivanje, kritičnost, preciznost i jasnoća, riječi su koje opisuju racionalnog učitelja. Često djeluju hladno i neosjetljivo, za razliku od emocionalnog učitelja koji reagira "srcem", a manje "glavom". Njega možemo opisati kao potpunu suprotnost racionalnom.

Kod **prosuđujućeg** učitelja sve mora biti promišljeno, regulirano, kontrolirano i pripremljeno po planu i programu. Organizirani su, odlučni i vole rezultate u radu. **Promatrajući** učitelj je prilagodljiv djetetu i njegovim potrebama, spontan u radu i fleksibilan. Za razliku od prosuđujućeg koji voli točne smjernice za rad s djetetom, promatrajući učitelj voli slobodu u planiranju i pušta stvari da idu "same od sebe".

4.3. Stilovi rada s djecom

Phelan i Schonour (2006) u svojoj knjizi "1-2-3 uspjeh" opisali su više različitih osobnosti učitelja, odnosno različite stilove rada s djecom:

- 1. autoritaran stil** - djeca bespogovorno slušaju učitelja koji je autoritet i koji prebrzo "plane" na svako neprihvatljivo ponašanje djeteta
- 2. popustljiv stil** - učitelji nisu baš vješti u postavljanju granica, previše dozvoljavaju djeci, najčešće u namjeri da ih učenici vole
- 3. distanciran stil** - takvi učitelji se ne čine pretjerano zainteresirani za postignuća u učenju, kao niti zabrinuti za disciplinu djece
- 4. autoritativan stil** - idealan stil kojeg je teško postići; učitelj održava pozitivan odnos s učenicima uz mnogo povjerenja i međusobnog poštovanja, ali se također znaju granice i "red"

4.4. Devet različitih tipova ličnosti

Uglavnom svaki učitelj ima isključivo dobre i plemenite namjere u postupanju s djecom, ali ponekad nesvjesno učini nešto što ostavi negativne posljedice na dijete.

Postoji devet tipova ličnosti učitelja unutar kojih su navedene najbolje, prosječne i lošije varijante ponašanja učitelja, a od kojih svaka ličnost ima svoja odgojna nastojanja s mogućim lošim posljedicama:

UČITELJI	BOLJA, PROSJEČNA I LOŠIJA VARIJANTA	ODGOJNA NASTOJANJA	MOGUĆE POSLJEDICE
savršeni	uravnoteženi - popustljivi - apatični	savršeno dijete	dirigirano dijete
brižljivi	tolerantni - perfekcionisti - netolerantni	voljeno i zbrinuto dijete	uvjetovano i manipulirano dijete
uspješni	bez uvjeta - posesivni - uz uvjete	uspješno dijete	netolerantno isforsirano dijete
posebni	uvažavajući - ambiciozni - ugrožavajući	posebno dijete	neprilagođeno dijete
razmišljajući	maštoviti - romantični - u oblacima	pametno i mudro dijete	nepovjerljivo i sumnjičavo dijete
principijelni	mudri - racionalni - sumnjičavi	savjesno dijete	nesigurno i agresivno dijete
svestrani	savjesni - kruti - agresivni	zadovoljno i sretno dijete	nezadovoljno i nesretno dijete
uporni	oduševljeni optimisti - nasrtljivi - bez kontrole	jako dijete	slabo i nesamostalno dijete
miroljubljivi	velikodušni zaštitnici - dominantni - neobzirni	smireno dijete	neodlučno i apatično dijete

(Brajša, Brajša-Žganec i Slunjski, 1999: 161,167)

4.5. Uloga učitelja u praćenju i vrjednovanju učenika

Vrjednovanje učenika je bitna sastavnica kurikularnog procesa te zauzima ključno mjesto kao polazišna, a i završna točka odgojno-obrazovnog procesa. Ono postoji kako bi se dobile točne informacije o postignuću i napretku svakog učenika te se tako jasnije može pratiti u kojoj mjeri učenik savladava pojedine segmente učenja i treba li poduzeti mjere za poboljšanje učenja. Proces vrjednovanja u školskom sustavu provodi se **ispitivanjem i ocjenjivanjem**, a kroz ocjene bilježe se rezultati ispitivanog. Od učitelja se očekuje objektivnost i profesionalnost u vrjednovanju.

Vrjednovanje u Hrvatskoj je određeno nacionalnim standardima vrjednovanja učenja sada vezanim za HNOS utvrđenom na razini školskih ciklusa, razreda i predmeta. Osim HNOS-a, izrađuju se i nacionalni standardi vrjednovanja u školi u kojima je navedeno ono što učenik treba znati ili napraviti da pokaže da je usvojio određenu vještinu/znanje, koje su metode i instrumentarij potrebni za vrjednovanje, koji se sadržaji preporučuju za vrjednovanje i kad se ono provodi.

Problem kod vrjednovanja se javlja se zbog različitih kriterija učitelja. Ne postoji točno mjerilo unaprijed definirano za ocjenjivanje već svaki učitelj ima svoju ljestvicu pomoću koje sam prosuđuje vrijednosti te se prilikom vrjednovanja oslanjamo na učiteljevu savjesnost, iskrenost, dosljednost, principijelnost i humanost u radu. (Mrkonjić, Vlahović, 2008)

Glasser (2001) smatra da sustav ocjenjivanja nije dobar i dokle god ga budemo koristili teško da ćemo poboljšati naše škole. Također, smatra da je upravo ocjenjivanje razlog odbijanja rada mnogih učenika.

4.6. Komunikacijski pristup

"Kakav čovjek, takav mu je i govor." - Platonus⁹

Komunikacija je prirodni oblik ljudskog življenja koji je važan za razvoj osobnosti. To je proces putem kojeg prenosimo i primamo razne informacije, ideje, želje,

⁹ Lukić, Z. (2000:45). Dostupno na: <http://www.sanelaart.com/knjige/zlatkolukic-abecedar.pdf>
[Pristupljeno: 24. srpnja 2020.]

osjećaje i sl. Vrlo je važno da učenici razvijaju svoje komunikacijske vještine, tj. svoje socijalne kompetencije, a veliku ulogu u poticanju razvoja tih vještina imaju upravo učitelji.

Razlikujemo verbalnu i neverbalnu komunikaciju, a one se najčešće odvijaju istodobno i međuzavisno. Kvalitetan učitelj zna prepoznati poruke koje mu šalju svoji učenici, bile one izrečene verbalnom ili iskazane neverbalnom komunikacijom. Učitelj koji ima sposobnost da prepozna takve poruke može očekivati uspješniji rad s djecom budući da je kvalitetna komunikacija temelj uspješnih ljudskih odnosa. Govor je jedna od jezičnih vještina koja, osim što potiče bolju socijalnu komunikaciju i razvoj stvaralačke ličnosti, ima i bitnu ulogu u procesu stjecanja znanja. Jednim od ključnih mjerila uspješnosti odgojno-obrazovnog procesa u cjelini smatra se upravo dosegnuta razina komunikacijskih vještina kod učenika.

Suvremena škola usmjerena je na promatranje utjecaja društvenih promjena, te se trudi poticati pozitivne aspekte, a smanjiti negativne. Glavno pitanje postaje na koji način što efikasnije prenijeti svu količinu informacija i znanja, te putem kojih metoda i pristupa, a da učenicama bude zanimljivo. Stoga bi suvremeni učitelji trebali: pažljivo izabrati adekvatne sadržaje za komunikacijsko-humanističku prezentaciju, osmisliti metode prezentiranja, primijeniti metodički instrumentarij, oblik rada i njegovo trajanje u skladu s dobi djece, te primijeniti razinu kreativnosti, aktivnosti i individualizacije.

"Sadržajne i strukturne promjene nastavnoga procesa, razvoj tehnologije, te promjena svekolikoga životnoga ozračja, teži za drukčijom ulogom svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, najprije za primjerenijim načinima rada u osnovnoj školi. " (Miljević-Riđički i sur., 2003:48) Poželjno je da se učitelj potruži gradivo prezentirati sa što više kreativnosti, mašte, razigranosti i radosti jer takav pristup stvara pozitivne stavove i želju za učenjem kod djece.

4.7. Humanistički pristup

Primarni cilj školovanja jest "razvoj cjelovite ličnosti" kod djeteta, dakle kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj. Osim samog stjecanja znanja, vrlo je važno da djeca nauče kako živjeti i funkcionirati u društvu, razviju samoregulaciju emocija i osjećaj vlastite vrijednosti. Uloga učitelja u razvoju cjelokupne ličnosti je velika. Uglavnom se

učitelji usmjere na intelektualni razvoj djeteta prenošenjem znanja i činjenica iz određenog predmeta, a zanemare socijalni i emocionalni.

Humanistički pristup naglašuje važnost osobnog iskustva i razvoja (Miljević-Riđički, 2003), a u središtu interesa je pojedinac koji se tretira kao cjelina. Ovakav pristup usmjeren je i na osjećaje i ponašanje svakog djeteta, a ne samo na ono što dijete misli. Slika koju dijete ima o samom sebi, bitno utječe i na njegov odnos s drugima, a u konačnici i na uspješnost učenja. Učitelj u humanističkom pristupu ima podupirajuću ulogu pomagača i suradnika.

4.8. Uloga učitelja u rješavanju sukoba

Čudina-Obradović i Težak (1995) sukob definiraju kao doživljaj napetosti između dviju ili više pojedinaca ili skupina koji imaju suprotne ciljeve ili pak žele postići isti cilj, odnosno ovladati istim sredstvima za postizanje cilja. (Miljević-Riđički, Maleš, Rijavec, 2001:91)

Sukob ili konflikt je situacija koja se svakodnevno pojavljuje u ljudskim odnosima onda kad postoje suprotni motivi, svrhe, događaji i sl. Njegov uzrok može biti zbog postizanja istog cilja (interesa) ili obrane vlastitih stavova (uvjerenja). U sukobu može sudjelovati dvoje ili više ljudi. Postoje verbalni i fizički sukobi, koji u nekim situacijama mogu završiti i s vrlo tragičnim posljedicama. Oni su neizbježni u ljudskim životima i zato je vrlo važno da se djecu nauči konstruktivnim načinom rješavanja sukoba.

Sukob ne mora nužno biti negativan, on može potaknuti i pozitivne promjene. Iz sukoba mogu obje strane izaći kao pobjednici, a ne samo jedna. (Miljević-Riđički, 2001)

Strabić i Tokić Milaković (2016) u svom radu opisuju elektroničko nasilje, koje se danas sve češće javlja među djecu (putem raznih medija, društvenih mreža i sl.) i uspoređuju ga s klasičnim nasiljem. Spomenuto je kako je uspjeh djeteta u školi povezan s nasiljem, odnosno da najčešće djeca slabijeg školskog uspjeha nasilno postupaju prema djeci s dobrim uspjehom.

Učiteljeva uloga je da svoje učenike nauči odgovarajućim socijalnim vještinama za pronalaženje zajedničkog kompromisa, u nadi da će i izvan škole primjenjivati slične

metode. Socijalne vještine kojima bi učitelji trebali učiti svoju djecu su: **aktivno slušanje** (slušanje s ciljem razumijevanja onoga što nam govornik govori), **empatija** (uživljavanje u poziciju drugog), **jasno izražavanje** vlastitih emocija i stavova, **sposobnost pronalaženja** različitih **rješenja** itd.

4.9. Preporuke za rad učitelja

Kako bi se postigla kohezivnost među učenicima te što bolji odnos učitelja s učenicima, vrlo je važno da se učitelj potruži **stvoriti pozitivno ozračje** u kojem će se djeca osjećati sigurno, mirno i prihvaćeno.

U radu s djecom, treba **izbjegavati naglašavanje** njihovih **negativnih osobina**, već se usmjeriti na poticanje i uočavanje onih pozitivnih; na taj način djeca stvaraju pozitivnu sliku o sebi, grade svoj identitet, nauče bolje razumijeti sebe i druge te dobivaju osjećaj pripadnosti koja je ujedno jedna od temeljnih ljudskih potreba.

Vrlo je važno **poticati djecu na međusobnu komunikaciju** kako bi upoznali jedan drugoga.

Također, poželjno je da djeca imaju **pravo da ne sudjeluju u svakoj aktivnosti** koja im se nudi budući da nisu sve teme svima ugodne.

Jedno od najvažnijih preuvjeta za kvalitetan odnos učitelja i učenika je potruditi se **izgraditi međusobno povjerenje**. Tek kad povjerenje postoji, učenici su spremni sudjelovati u različitim aktivnostima te govoriti o svojim doživljajima, iskustvima i osjećajima.

5. ZAKLJUČAK

Suvremeno, odnosno moderno doba 21.stoljeća zaista se po mnogočemu razlikuje od vremena prije. Konstantni dolazak nekih novijih tehnologija koje su postale neizbježno sredstvo komunikacije, informiranja, zabave i učenja u svakodnevnim životima ljudi, itekako imaju utjecaj na današnje ljude i djecu. Ipak, djeca još nisu dovoljno zrela da u potpunosti i samostalno razlažu dobro od lošeg, stoga im je itekako potrebna adekvatna podrška odraslih da ih usmjeravanju na "pravi put".

Iz mnogih tvrdnji stručnjaka, možemo zaključiti da je okolina u kojem dijete odrasta najvažniji i najodgovorniji čimbenik za njegovu kvalitetu razvoja. Budući da su vrtići i škole mjesto u kojem djeca provode većinu svog vremena dnevno, vrlo je važno da to mjesto bude pozitivno i poticajno za njih. Upravo je to razlog zašto, osim djetetovih roditelja, učitelj ima toliko bitnu ulogu za dijete. Naime, on je taj koji mora djetetu omogućiti to pozitivno i poticajno okruženje za vrijeme provedeno u vrtiću ili školi. On mora znati prepoznati potrebe, želje, interese i mogućnosti svakog djeteta, te znati kako će ostvariti i poticati maksimalan razvoj istih. On mora biti i svjestan promjene koje se događaju u današnjem društvu i među djecom te znati prilagoditi svoje ponašanje i metode učenja u skladu s tim. Zato se danas stavlja veliki naglasak na vrtić i škole po mjeri djeteta. On treba znati uvažavati, čuti i razumijeti svako dijete, kako bi ono jednog dana odraslo u osobu s vlastitim stavovima, razmišljanjima i samopouzdanjem. Učitelj također mora biti svjestan odgovornosti svoje uloge, promišljati o sebi i svojim postupcima, po potrebi mijenjati ih i konstantno se truditi težiti što boljem i kvalitetnijem radu s djecom. Vrlo je važno da svakom djetetu omogući učenje kroz spoznavanje i doživljavanje putem njihovog vlastitog iskustva. Tek tada možemo reći da će dijete aktivno i "budno" spoznavati svijet oko sebe, a to i jest primarni cilj odgoja i obrazovanja; razvoj cjelovitog bića i stvaranje svjesnog pojedinca.

LITERATURA:

1. BRAJŠA, P., BRAJŠA-ŽGANEC, A., i SLUNJSKI, E. (1999). *Tajna uspjehnog roditelja i odgojitelja*. Pula: C.A.S.H.
2. GLASSER, W. (2001). *Svaki učenik može uspjeti* [Prijevod: Gnjatović, A., Žigo, H.] Zagreb: Alinea
3. HENTING, H. (2007). *Kakav odgoj želimo? O odgoju za 21. stoljeće*. [Prijevod: Gamulin, V. L.] Zagreb: EDUCA
4. KOŠIR, M., ZGRABLJIĆ, N., RANFL, R. (1999). *Život s medijima: priručnik o odgoju za medije, za roditelje, nastavnike i učitelje*. [Prijevod: Šikić, T.] Zagreb: Doron
5. MATTES, W. (2007). *Nastavne metode: 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*. [Prijevod: Lipovšćak, B.Z.] Zagreb: Naklada LJEVAK
6. MILJEVIĆ - RIĐIČKI, R., MALEŠ, D., RIJAVEC, M. (2001) - *Odgoj za razvoj*. II. izdanje, Zagreb: Alinea
7. MILJEVIĆ - RIĐIČKI, R. i sur. (2003). *Učitelji za učitelje - primjeri provedbe načela Aktivne/efikasne škole*. Zagreb: IEP
8. PHELAN, T.W., SCHONOUR, S.J. (2007). *1-2-3 uspjeh: za odgojitelje i učitelje: Učinkovita disciplina od dječjeg vrtića do 8. razreda*. [Prijevod: Flegar, D.] I. izdanje, Lekenik: Ostvarenje
9. ŠURAN, F. (2018). *Nikakva nas reforma neće spasiti: Odgoj i obrazovanje kao elementi novog "humanizma"*. [Online] Dostupno na: https://fulviosuran.weebly.com/uploads/6/2/3/9/62390407/nikakva_nas_reforma_ne%C4%87e_spasiti.pdf [Pristupljeno: 12. kolovoza 2020.] Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
10. ŠURAN, F., MATKOVIĆ, M. (2019). Sociologija teritorijalnih fenomena i škola budućnosti. Na *Međunarodni znanstveni skup 18. dani Mate Demarina - International scientific conference 18th Mate Demarin Days, "Novi izazovi u odgoju i obrazovanju" - "New Challenges in Education"*. Pula, 30. i 31. svibnja 2019., Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, str. 9.

ONLINE ČLANCI:

1. ČALE MRATOVIĆ, M. Utjecaj medija na mentalno zdravlje djece. *Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije*. [Online] Dostupno na: <https://www.zzjzdnz.hr/hr/zdravlje/mentalno-zdravlje/236> [Pristupljeno: 22. srpnja 2020.]
2. ĐURANOVIĆ, M., KLASNIĆ, I., LAPAT, G. (2012). Pedagoške kompetencije učitelja u primarnom obrazovanju. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. [Online] 59 (29). str. 34-44. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/121332> [Pristupljeno: 14. srpnja 2020.]
3. LUČIĆ, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. *Odgojne znanosti*. [Online] 9(1). str. 151-165. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20837> [Pristupljeno: 19. srpnja 2020.]
4. MARKIĆ, I. (2010). Socijalna komunikacija među učenicima. *Pedagogijska istraživanja*. [Online] 7(2). str. 307-315. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=174469 [Pristupljeno: 21. srpnja 2020.]
5. MLINAREVIĆ, V. (2002). Učitelj i odrednice uspješnog poučavanja. *Život i škola*. [Online] Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/505871.505871.Ucitelji_i_odrednice_uspjesnog_poucavani_a.pdf [Pristupljeno: 18. srpnja 2020.]
6. MLINAREVIĆ, V. (2004). Vrtično okruženje usmjereno na dijete. *Život i škola*. [Online] str. 112-119. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/183458.Vrtino_okruzenje_usmjereno_na_dijete.pdf [Pristupljeno: 17. kolovoza 2020.]
7. MRKONJIĆ, A., VLAHOVIĆ, J. (2008). Vrednovanje u školi. *Acta Iadertina*. 5(1). str. 27-37. [Online] Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190056> [Pristupljeno: 01. kolovoza 2020.]
8. PEKO, A., MLINAREVIĆ, V. (2009) Učitelj - nositelj promjena u obrazovanju. *Budućnost obrazovanja učitelja: zbornik radova*. str. 17-25. [Online] Dostupno na:

[https://bib.irb.hr/datoteka/413060.Ucitelj - nositelji promjena u obrazovanju.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/413060.Ucitelj_-_nositelji_promjena_u_obrazovanju.pdf)

[Pristupljeno: 16. srpnja 2020.]

9. STRABIĆ, N., TOKIĆ MILAKOVIĆ, A. (2016). Elektroničko nasilje među djecom i njegova usporedba s klasičnim oblicima vršnjačkog nasilja. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*. 24(2). str.166-183. [Online] Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/171257> [Pristupljeno: 18. srpnja 2020.]

10. ŠMIT, I., KOVAČIĆ, M. (2018). Utjecaj tehnološke paradigme na ponašanje milenijaca i djece. *Communication Management Review*. 4(1). str. 140-161. [Online] Dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=326251 [Pristupljeno: 17. srpnja 2020.]

11. VARGOVIĆ, E. (2007). Bilješke jednog učitelja - problemi i ideje, upućivanja i iskustva. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. 14(2). str. 119-143. [Online] Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20775> [Pristupljeno: 22. srpnja 2020.]

12. ŽUPAN, D. (2017). Biti učenik u Hrvatskoj u dugom 19. stoljeću. "Od protomodernizacije do modernizacije školstva u Hrvatskoj (18. i 19. stoljeće)". Zagreb. [Online] Dostupno na: <http://histedu.isp.hr/histedu/wp-content/uploads/2018/03/katalog-tisak.pdf> [Pristupljeno: 16. srpnja 2020.]

Mrežne stranice:

1. LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59653> [Pristupljeno: 14. srpnja 2020.]

2. SREDIŠNJI DRŽAVNI PORTAL. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/istaknute teme/odgoj-i-obrazovanje/djelatnost-odgoja-i-obrazovanja/124> [Pristupljeno: 26. srpnja 2020.]

3. ŠKOLA ZA ŽIVOT. Dostupno na: <https://skolazazivot.hr/akcijski-plan-za-provedbu-nastave-na-daljinu-prijedlog/> [Pristupljeno: 15. srpnja 2020.]

4. ZAKON - HR. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/download.htm?id=317> [Pristupljeno i preuzeto: 27. srpnja 2020.]

SAŽETAK

Završni rad strukturiran je kroz pet poglavlja, a bavi se temom uloge učitelja u školi 21. stoljeća. Nakon uvodnog dijela rada, slijedi poglavlje u kojem su opisane škole nekada (u 19. stoljeću) i škole danas (u 21. stoljeću), provodi se pitanje kakve bi škole trebale biti te koja je uloga vrtića u pripremi djeteta za školu. U sljedećem poglavlju možemo pročitati kakva su današnja djeca, a zatim su opisani rezultati kratkog istraživanja koje sam provela na roditeljima današnje djece, s ciljem ispitivanja koliko vremena djeca provode na Internetu i da li to ostavlja utjecaj na njihovo ponašanje. Posljednje poglavlje u radu odnosi se na učitelje (odgojitelje). Opisani su razni tipovi i ličnosti učitelja, različiti stilovi rada s djecom, preduvjeti rada za uspješan odgoj djece, pristupi i preporuke za rad.

KLJUČNE RIJEČI

Škola u 21. stoljeću, današnja djeca, učitelj

SUMMARY

Final work is structured in five chapters and deals with the topic of the role of teachers in the school of the 21st century. After the introductory part of the work, there is a chapter describing schools in the past (in the 19th century) and schools today (in the 21st century), caring out the issue of what schools should be and what is the role of kindergartens in preparing a child for school. In the next chapter we can read what today`s children are like, and what are the results of a short research I conducted on the parents of today`s children, with the aim of examining how much time children spend on the Internet and whether it affects their behavior. The final chapter in the work refers to the teachers (educators). Disclosed are various types and personalities of teachers, different styles of working with children, preconditions for successful upbringing of children, approaches and recommendations for work.

KEYWORDS

School in the 21st century, today`s children, teacher